

# CENTENARUL LABORATORULUI DE PALEONTOLOGIE

August 1905-Septembrie 2005

Acad. prof. dr. doc. Theodor NEAGU

În 1940 Academician Traian Săvulescu, în comunicarea făcută la Academia Română în ședința publică din 9 februarie și intitulată *Științele biologice: locul și rostul lor în învățământ* spunea: "Științele biologice, zoologia, botanica, geologia fac parte din grupul științelor exacte și au drept scop să arate cum se prezintă și cum s-a desfășurat viața pe Pământ sub toate aspectele ei de la început și până azi".

Această concepție a existat în Universitatea din București încă de la înființarea sa din 1864. În cadrul Facultății de Științe, Geologia a figurat printre disciplinele fondatoare și predarea ei, spre marele beneficiu al educației generațiilor de tineri ce veneau să primească lumina la Universitatea nou înființată, a fost încredințată lui **Gregoriu Ștefănescu**.

În istoria științelor geologice românești, este singurul care, profesor fiind, a luat parte la toate Congresele geologice internaționale, de la primul și până la cel de al 10-lea din 1906 – Mexico, la care a fost PREȘEDINTE. Spre gloria eternă a memoriei sale, nu s-a dus ca un turist (ca mulți din cei ce i-au urmat), ci de fiecare dată a participat activ cu propuneri și inițiative ce au rămas în istoria acestor congrese (dar pe care puțini din cei ce i-au urmat, fără a mai vorbi de cei de azi, le cunosc). Astfel el este printre primii care au propus unificarea culorilor și denumirilor diviziunilor timpului geologic – cu alte cuvinte o uniformizare a scării stratigrafice și a culorilor, în așa fel încât să se poată realiza harta geologică unitară a Europei. Tot el este primul care a publicat un manual de Zoologie în limba română, primul manual de Geologie românesc, primul buletin științific pentru Geologie și pentru Paleontologie, a înființat și condus secția de Geologie din cadrul Muzeului de Istorie Naturală, mutată apoi parțial în cadrul Universității, a fost primul care a descris specii noi de fosile pentru știință din formațiunile sedimentare din România, a întocmit și publicat prima hartă geologică a României (Vechiul Regat) ce apoi a fost integrată în harta geologică a Europei, a înființat primul Birou geologic din România.

Numai și din înșirarea acestor priorități se poate deduce personalitatea impresionantă a acestui mare înaintaș, care a fost și decan al Facultății de Științe, dar și Rector al Universității. Acest minunat om, dăruit trup și suflet științelor geologice și învățământului, a reușit să formeze o școală, o echipă de geologi deosebit de valoroasă, specializată pe cele trei mari domenii de activitate din Geologie: Mineralogie – Petrografie, Paleontologie – Stratigrafie, Geologie generală și structurală. Ca om al învățământului, dublat de noblețea de intelectual de înaltă clasă, Gr. Ștefănescu a înțeles și a luptat pentru adaptarea modernă a predării și cercetării în domeniul Geologiei. Astfel că, în 1894, propune și obține crearea noii catedre de **Mineralogie-Petrografie**, încredințată lui Ludovic Mrazec, iar în **1905** a **Laboratorului (Catedrei) de Paleontologie**, încredințat lui Sabba Ștefănescu.

Laboratorul de PALEONTOLOGIE de la Universitatea din București figurează printre primele zece de acest tip din Europa de Sud-Est.

Ca urmare a acordului dat de Senatul Universității format din Profesorii: I. Bogdan, C. Chiriacescu, I. Cornoiu, N. Măldărescu, D. Onciul, E. Pangrati, Gr. Ștefănescu, V. Ursianu și de Profesorii Facultății de Științe din care făceau parte și geologii Sava Athanasiu și Ludovic Mrazec, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice obține decretul regal nr. 4169 din 10 August 1905, semnat de M. S. Regele Carol I prin care se aproba înființarea Laboratorului de Paleontologie și numește pe Sabba Ștefănescu (profesor de Științe Naturale de la liceul Sf. Sava) ca director al acestuia. Astfel Sabba Ștefănescu devine primul profesor de PALEONTOLOGIE (și singurul la acea vreme) din învățământul universitar românesc.

Sabba Ștefănescu s-a născut la Craiova în 1857. După încheierea studiilor liceale în țară își ia licența în Științe Naturale la Paris, iar în 1897 obține tot la Paris titlul de doctor cu o teză de paleontologie-stratigrafie privind depozitele terțiare din România și apreciată elogios de membrii marcanți ai comisiei. La 23 martie 1893 este ales Membru corespondent al Academiei Române. Și în această calitate, dar și în aceea de bun prieten, se ocupă de pregătirea pentru publicare a monumentalei opere a lui D. Brânza (decedat prematur), "Flora Dobrogei".

La 15 noiembrie 1905 **deschide primul curs de PALEONTOLOGIE din învățământul universitar românesc** și se ocupă cu o dăruire de admirat de organizarea colecțiilor și bibliotecii laboratorului, după cum văzuse el în Franța. În 1927 acest laborator se mută în aripa nouă a Universității, unde se află și astăzi, la etajul II. Încă din 1907 profesorul obține fonduri pentru cumpărarea de tratate și monografii de profil ce formează astăzi fondul de aur al bibliotecii de Paleontologie, care în mod brutal este naționalizată și trecută în contul BCU după reforma din 1948. De asemenea, fiind convins că noțiunile teoretice trebuiesc îmbinate cu cele practice, tot de la începuturi S. Ștefănescu obține banii necesari pentru a face cu studenții săi la finele cursului o aplicație pe teren (celebrele profile de la Bucovăț și Bahna). La pensionarea sa din 1929 Sabba Ștefănescu lasă Laboratorului și o excepțională colecție de fosile achiziționate cu bani grei din străinătate și completată cu material românesc. Această colecție, astăzi cu o valoare de patrimoniu inestimabilă, bine cunoscută în lumea paleontologilor europeni, dar și nord-americani, a fost în permanență

completată de Ioan Simionescu, I. Z. Barbu, M. G. Filipescu și cei ce le-au urmat, în pofida unor presiuni adesea extrem de dure ce doreau desființarea acestora pentru spațiu.

Urmașul său după pensionare, din 1929, este Acad. Ioan Simionescu, venit prin chemare de la Universitatea din Iași. Acesta conduce laboratorul până la 1 noiembrie 1940, când regimul legionar îl pensionează forțat și laboratorul devine de Paleontologie-Antropologie.

Încă din 1907 Saba Ștefănescu obține pentru Laborator un post de asistent în care este numit Otto Protescu. Acesta obține titlul de doctor în geologie în 1919 cu un subiect de micropaleontologie (prima lucrare românească de micropaleontologie). Din 1927 postul de asistent este ocupat de I. Z. Barbu care activează în laborator cu mici întreruperi în timpul războiului, până la pensionarea sa din 1967, din poziția de profesor titular al cursurilor de Micropaleontologie (din 1950) și Paleobotanică (din 1958).

Perioada cât Ioan Simionescu a condus Laboratorul de Paleontologie, poate fi considerată cea mai bogată din punct de vedere al realizărilor științifice (studiul celebrelor faune de vertebrate fosile de la Mălușteni și Cimișlia și Taraclia - Basarabia de Sud, craniul uman de la Cioclovina, ș.a). La acestea se adaugă minunatele volume de popularizare cum sunt: *Fauna României*, *Flora României*, *Orașe din România*, *Pitorescul României*, precum și numeroasele broșuri din colecția „*Cunoștințe folositoare*”.

În anul universitar 1940/41 cursul de Paleontologie, ca și conducerea Laboratorului, sunt suplinite de Ion Atanasiu, iar din 1941 până în 1946 de M. Paucă. La 7 ianuarie 1944 Acad. Ion Simionescu – Președinte al Academiei Române, trece în veșnicie și este onorat prin funerarii naționale.

Din martie 1946 prin chemare, Laboratorul și catedra sunt conduse până în 1970 de către Acad. M. G. Filipescu, fost elev al lui L. Mrazec și devenit specialist în petrografie sedimentară la Paris.

Prin reforma învățământului din 1948 se înființează (după modelul sovietic) Facultatea de Geologie și Geografie. În cadrul acesteia, secția de Geologie avea trei laboratoare (catedre): Mineralogie – Petrografie, Geologie și Paleontologie – Stratigrafie (fostul Laborator de Paleontologie), condusă de Prof. M. G. Filipescu până la pensionarea sa din 1970. Începând din 1932 și până în 1950, ca asistent al profesorului I. Simionescu, a funcționat și Virginia Nicolăescu (căsătorită Barbu), după care se transferă la noul înființat Institut de Petrol și Gaze, de unde se pensionează.

La noua catedră de Paleontologie-Stratigrafie, din 1950 funcționează Prof. I. Z. Barbu care predă cursul de Micropaleontologie și cel de Paleobotanică și Palinologie (atât pentru secția de geologie, cât și pentru cea de botanică de la Fac. de Biologie). Conf. Emilia Saulea predă cursul de Geologie Istorică, fiind pensionată forțat în 1965. Pe post de asistenți funcționau (în primii ani) Maria Todorjescu, Mircea Chiriac, Ionel Motaș, care se vor transfera la Interpretarea de Prospecțiuni (1951 – 52), Ioana Dumitru-Pană, Elisabeta Nistor-Hanganu, Ecaterina Roșculeț, Vlaicu Nița Tătăram, Gertruda Moisescu-Rado (venită de la studii din URSS).

Din anul 1954 se adaugă Aurelia Toma-Bărbulescu și Svetlana Bașturescu-Krestel, iar din 1955 Theodor Neagu. În 1954 se introduce un nou curs, cel de Paleoecologie, predat până la pensionare de Gertruda Rado. În 1962 este reținut ca preparator Ovidiu Dragastan, iar în 1964 Dan Grigorescu. Din nefericire, în 1972 catedra este comasată cu cea de Geologie, iar din 1974 secția de Geologie Tehnică de la Institutul de Petrol și Gaze, mutat la Ploiești, vine la Universitate ca o a treia secție. Și pentru că se merge din rău în mai rău (ca urmare a deciziei dictatorului Ceaușescu). În 1976 rămâne doar secția inginerescă. Pasul următor în distrugere este comasarea tuturor catedrelor de inginerie și geofizică cu catedra de Geologie-Paleontologie. După decesul brutal al Acad. Radu Botezatu, în 1987 catedra este preluată de Bujor Almăjan, care nu avea nimic în comun cu Geologia decât că fusese ministrul Geologiei. În perioada conducerii prof. Botezatu, cu eforturi remarcabile colectivul Laboratorului de Paleontologie reușește să organizeze sărbătorirea a 75 de ani de existență (se publică și un volum omagial), după ce în 1956 Prof. M. G. Filipescu reușise să sărbătorească 50 de ani de existență și să înființeze muzeul „*Din trecutul catedre*” care există și astăzi, când s-a reușit sărbătorirea Centenarului Laboratorului.

Perioada din 1975 și până în prezent poate fi considerată ca cea mai dură, mai nefastă și mai zbuciumată etapă a existenței Laboratorului. Cu sacrificii și curaj greu de exprimat în cuvinte s-a reușit salvarea tezaurului colecțiilor și spațiului Laboratorului pentru ca acum, la împlinirea celor 100 de ani de existență, să poată fi transmis noilor generații de paleontologi. Spre fericirea generațiilor vârstnice, dar și a tinerilor membri ai laboratorului, acest moment al sărbătoririi Centenarului reprezintă o dovadă clară a perenității și valorilor științifice a disciplinelor paleontologice în cadrul științelor geologice, dar și biologice.

## Personalul laboratorului la 9 septembrie 2005

### *Pensionari activi:*

Conf. Dr. Ioana Pană (profesor onorific)  
Lect. Dr. Aurelia Bărbulescu (profesor onorific)  
Acad. Prof. Dr. Doc. Theodor Neagu  
Prof. Dr. Ovidiu Dragastan

### *Activi:*

Prof. Dr. Dan Grigorescu  
Conf. dr. Răsvan Damian  
Lect. Dr. Iuliana Lazăr  
Lect. Dr. Marius Stoica  
Lect. Dr. Mihai Popa  
Lect. Dr. Alexandru Andrașanu  
Asist. Dr. Zoltán Csiki